ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 13ης Ιουνίου 2002 *

Στην υπόθεση C-382/99,

Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενο από τον M. Fierstra,

προσφεύγον,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους G. Rozet και H. M. H. Speyart, επικουρουμένους από τον J. C. M. van der Beek, avocat, και τη L. Hancher, conseil, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο τη μερική ακύρωση της αποφάσεως 1999/705/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1999, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία εφάρμοσαν οι Κάτω Χώρες υπέρ 633 ολλανδικών πρατηρίων υγρών καυσίμων ευρισκόμενων πλησίον των γερμανικών συνόρων (ΕΕ L 280, σ. 87), καθόσον δια-

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

πιστώνει ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν σε ορισμένα πρατήρια υγρών καυσίμων είναι ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά και τη λειτουργία της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), και διατάσσει την αναζήτηση των χορηγηθεισών ενισχύσεων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. von Bahr, πρόεδρο του τέταρτου τμήματος, προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, D. A. O. Edward και M. Wathelet (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2001, κατά τις οποίες το Βασίλειο των Κάτω Χωρών εκπροσωπήθηκε από τους J. S. van den Oosterkamp και S. Terstal και η Επιτροπή εκπροσωπήθηκε από τον G. Rozet, επικουρούμενο από τους J. C. M. van der Beek και L. Hancher,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Μαρτίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Οκτωβρίου 1999, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών ζήτησε, βάσει του άρθρου 230, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, τη μερική ακύρωση της αποφάσεως 1999/705/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1999, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία εφάρμοσαν οι Κάτω Χώρες υπέρ 633 ολλανδικών πρατηρίων υγρών καυσίμων ευρισκόμενων πλησίον των γερμανικών συνόρων (ΕΕ L 280, σ. 87, στο εξής: απόφαση της Επιτροπής), καθόσον διαπιστώνει ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν σε ορισμένα πρατήρια υγρών καυσίμων είναι ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά και τη λειτουργία της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ) και διατάσσει την αναζήτηση των χορηγηθεισών ενισχύσεων.

2 Το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 87 ΕΚ) ορίζει:

«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.»

3 Η ανακοίνωση 96/C 68/06 της Επιτροπής σχετικά με τις ενισχύσεις de minimis, δημοσιευμένη στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της

6ης Μαρτίου 1996 (ΕΕ C 68, σ. 9, στο εξής: ανακοίνωση), ασχολείται ειδικότερα με την έννοια του «επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών», που περιέχεται στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Κατά το πρώτο εδάφιο της ανακοινώσεως:

«Παρόλο που κάθε κρατική χρηματοδοτική παρέμβαση υπέρ μιας επιχείρησης στρεβλώνει ή μπορεί να στρεβλώσει, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, τον ανταγωνισμό μεταξύ της επιχείρησης αυτής και των ανταγωνιστών της που δεν τυγχάνουν παρόμοιας ενίσχυσης, κάθε ενίσχυση δεν έχει αισθητές επιπτώσεις στις συναλλαγές και τον ανταγωνισμό μεταξύ κρατών μελών. Αυτό ισχύει ιδίως για τις ενισχύσεις των οποίων το ποσό είναι πολύ χαμηλό».

4 Για τον λόγο αυτό, κατά το δεύτερο εδάφιο της ανακοινώσεως, το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης πρέπει να θεωρείται ότι δεν έχει εφαρμογή στις ενισχύσεις των οποίων το ποσό δεν υπερβαίνει το όριο των 100 000 ευρώ για την τριετή περίοδο από την ημερομηνία χορηγήσεως της πρώτης ενισχύσεως de minimis. Το ποσό αυτό καλύπτει όλες τις κατηγορίες ενισχύσεων, ανεξάρτητα από τη μορφή και τον στόχο τους, εκτός από τις ενισχύσεις για εξαγωγές, οι οποίες εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του μέτρου. Οι ενισχύσεις de minimis που δεν έχουν ανακοινωθεί στην Επιτροπή δεν περιορίζουν τη δυνατότητα χορήγησης στον αποδέκτη άλλων ενισχύσεων βάσει καθεστώτων που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή.

5 Το τελευταίο εδάφιο της ανακοινώσεως υπενθυμίζει επίσης ότι «[η] Επιτροπή υποχρεούται να διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη δεν χορηγούν στις επιχειρήσεις τους ενισχύσεις που δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά» και ότι «[διατηρεί] επίσης το δικαίωμα να λαμβάνει κατάλληλα μέτρα κατά ενισχύσεων που δεν παραβαίνουν τους όρους του κανόνα de minimis αλλά αντιβαίνουν προς άλλες διατάξεις της Συνθήκης». Το ίδιο εδάφιο ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διευκολύνουν την Επιτροπή στην εκπλήρωση της αποστολής ελέγχου του συμβιβαστού των χορηγηθεισών ενισχύσεων με την κοινή αγορά. Ειδικότερα, τους ζητείται να θεσπίσουν «μηχανισμό ελέγχου που εξασφαλίζει ότι η σώρευση διαφόρων ενισχύσεων που χορηγούνται σε έναν αποδέκτη υπό μορφή ενίσχυσης de minimis δεν οδηγεί σε υπέρβαση του ορίου των 100 000 ευρώ που προβλέπεται για το συνολικό ποσό της ενίσχυσης de minimis για μια τριετή περίοδο». Επιπλέον, η απόφαση χορηγήσεως ενισχύσεως de minimis ή οι όροι εφαρμογής ενός καθεστώτος που προβλέπει τη

χορήγηση ενισχύσεων αυτού του είδους πρέπει να περιλαμβάνουν ρητά όρο που να διευκρινίζει ότι «οποιαδήποτε περαιτέρω ενίσχυση που χορηγείται στην ίδια επιχείρηση στο πλαίσιο του κανόνα de minimis δεν πρέπει να οδηγεί σε υπέρβαση του ορίου των 100 000 ευρώ κατά τη διάρκεια τριετούς περιόδου. Ο μηχανισμός αυτός πρέπει επίσης να επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαντούν στις ερωτήσεις που ενδεχομένως θα τους θέσει η Επιτροπή».

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς και η απόφαση της Επιτροπής

6 Από 1ης Ιουλίου 1997, οι ειδικοί φόροι καταναλώσεως στις Κάτω Χώρες επί της βενζίνης, του ντίζελ και του υγροποιημένου αερίου αυξήθηκαν αντιστοίχως κατά 0,11 ολλανδικά φιορίνια (NLG), 0,05 NLG και 0,08 NLG ανά λίτρο. Εντούτοις, ο Ολλανδός νομοθέτης, έχοντας επίγνωση ότι η εν λόγω αύξηση θα είχε ζημογόνες συνέπειες για τους Ολλανδούς επιχειρηματίες που εκμεταλλεύονται πρατήρια υγρών καυσίμων ευρισκόμενα, ιδίως, πλησίον των γερμανικών συνόρων, προέβλεψε, με το άρθρο VII του Wet tot wijziging van enkele belastingwetten c.a. (νόμου επιφέροντος τροποποιήσεις σε ορισμένους φορολογικούς νόμους, Stbl. 1996, σ. 654), της 20ής Δεκεμβρίου 1996, τη δυνατότητα θεσπίσεως προσωρινών μέτρων προκειμένου να περιορισθεί, εντός της συνοριακής ζώνης, η διαφορά μεταξύ του ειδικού φόρου καταναλώσεως που προέκυψε από την ανωτέρω αύξηση και του γερμανικού ειδικού φόρου καταναλώσεως επί των ελαφρών ελαίων.

7 Έτσι, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών θέσπισε, στις 21 Ιουλίου 1997, την Tijdelijke regeling subsidie tankstations grensstreek Duitsland (ρύθμιση προσωρινής ισχύος επί των ενισχύσεων στα πρατήρια υγρών καυσίμων που βρίσκονται πλησίον των γερμανικών συνόρων, Stcrt. 1997, σ. 138), όπως τροποποιήθηκε με υπουργική απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1997 (Stcrt. 1997, σ. 241, στο εξής: προσωρινή ρύθμιση). Η εν λόγω ρύθμιση, που άρχισε να ισχύει αναδρομικώς από 1ης Ιουλίου 1997, προέβλεπε τη χορήγηση ενισχύσεως ύψους 0,10 NLG ανά λίτρο βενζίνης υπέρ των επιχειρηματιών που βρίσκονταν σε ακτίνα 10 χλμ. από τα σύνορα των Κάτω Χωρών με τη Γερμανία και ύψους 0,05 NLG ανά λίτρο βενζίνης υπέρ των επιχειρηματιών που βρίσκονταν μεταξύ 10 και 20 χλμ. από τα σύνορα αυτά. Διευκρίνιζε ότι, σε περίπτωση αυξήσεως του ειδικού γερμανικού φόρου καταναλώσεως, η διαφορά μεταξύ των ειδικών φόρων καταναλώσεως, που δικαιολογούσε τη χορήγηση των ενισχύσεων, θα

μειωνόταν. Η ενίσχυση, επομένως, θα μειωνόταν κατά τα 10/11 και τα 5/11 αντιστοίχως του ισοπόσου σε ολλανδικό νόμισμα της αυξήσεως του γερμανικού φόρου καταναλώσεως. Αν, εν συνεχεία τέτοιας μειώσεως, το ποσό των ενισχύσεων υπέρ των επιχειρηματιών που βρίσκονταν σε ακτίνα 10 χλμ. από τα σύνορα κατέληγε κάτω των 0,025 NLG ανά λίτρο, η προσωρινή ρύθμιση θα έπαυε να ισχύει στο σύνολό της.

8 Για να συμμορφωθεί προς τα κριτήρια της ανακοινώσεως, η προσωρινή ρύθμιση όριζε για την ενίσχυση ανώτατο όριο της τάξεως των 100 000 ευρώ, δηλαδή το ανώτατο όριο που θέτει η ανακοίνωση, για περίοδο τριών ετών (από 1ης Ιουλίου 1997 έως 30 Ιουνίου 2000). Επιπλέον, η ενίσχυση που προέβλεπε η προσωρινή ρύθμιση ήταν ενίσχυση ανά αιτούντα, ο όρος δε αυτός κάλυπτε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που φέρει τα κέρδη και τις ζημίες από την εκμετάλλευση ενός ή πλειόνων πρατηρίων, καθώς και υπέρ των προσώπων που έλκουν δικαιώματα απ' αυτόν.

9 Στη συνέχεια, σχεδιάστηκε τροποποίηση της προσωρινής ρυθμίσεως, με αντικείμενο τον καθορισμό της ενισχύσεως όχι πλέον ανά αιτούντα, αλλά ανά πρατήριο (στο εξής: σχέδιο τροποποιήσεως). Το σχέδιο αυτό δικαιολογούνταν από τη βούληση να εξαλειφθεί η ανισότητα που δημιουργήθηκε μεταξύ των πρατηρίων ως προς το ποσό της ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, ορισμένοι αιτούντες, που διέθεταν περισσότερα πρατήρια, λάμβαναν μόνον 100 000 ευρώ για το σύνολο των πρατηρίων, ενώ άλλοι, που διέθεταν μόνο ένα πρατήριο, ελάμβαναν το ίδιο ποσό.

10 Η Ολλανδική Κυβέρνηση, επιθυμώντας να βεβαιωθεί ότι το σχέδιο τροποποιήσεως της προσωρινής ρυθμίσεως συνήδε προς την ανακοίνωση, ενημέρωσε με έγγραφο της 14ης Αυγούστου 1997 την Επιτροπή για το εν λόγω σχέδιο διευκρινίζοντας ότι, «σε περίπτωση που η Επιτροπή έκρινε ότι το [προτεινόμενο] καθεστώς πρέπει εντούτοις να της ανακοινωθεί σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ, η Ολλανδική Κυβέρνηση ζητεί να θεωρηθεί το παρόν έγγραφο ως τέτοια ανακοίνωση» (στο εξής: υπό όρους ανακοίνωση).

11 Η Επιτροπή προέβη, βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ), σε προκαταρκτική έρευνα τόσο της προσωρινής

ρυθμίσεως όσο και του σχεδίου τροποποιήσεώς της για να βεβαιωθεί ότι τα οικεία μέτρα, που είχαν ήδη εφαρμογή ή σχεδιάζονταν, δεν ευνοούσαν μορφές σωρεύσεως των ενισχύσεων απαγορευόμενες από την ανακοίνωση. Η Επιτροπή φοβόταν, ειδικότερα, ότι η προσωρινή ρύθμιση και το σχέδιο τροποποιήσεως παρείχαν στις μεγάλες εταιρίες πετρελαίου τη δυνατότητα να ευνοηθούν εμμέσως από την ενίσχυση υπέρ των διαφόρων επιχειρηματιών που συνδέονταν με αυτές, καθιστώντας άνευ αντικειμένου τις «ρήτρες διαχειρίσεως των τιμών» που περιείχαν σε ορισμένες συμφωνίες αποκλειστικής αγοράς μεταξύ αυτών των εταιριών και των διανομέων τους.

12 Στο σημείο 84 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεώς της, η Επιτροπή όρισε τις ρήτρες διαχειρίσεως των τιμών ως εξής:

«Ο στόχος της ρήτρας που προβλέπει σύστημα διαχείρισης τιμών είναι να προστατεύσει τον συνολικό κύκλο εργασιών του αντιπροσώπου έναντι πωλήσεων ανταγωνιστών σε άμεση γειτνίαση με το πρατήριο καυσίμων του. Η ρήτρα συνήθως προβλέπει ότι η εταιρεία πετρελαίου μπορεί να καλύψει τμήμα του κόστους της έκπτωσης που θα χορηγηθεί από τον ασκούντα την εκμετάλλευση στον βαθμό που οι όροι της εγχώριας ή/και διεθνούς αγοράς καθιστούν επιθυμητή ή απαραίτητη τη χορήγηση των εκπτώσεων αυτών είτε σε βραχυπρόθεσμη είτε σε μακροπρόθεσμη βάση. Συχνά απαιτούνται διαβουλεύσεις μεταξύ των μερών προτού εισαχθούν τέτοιες εκπτώσεις. Η τρέχουσα ενίσχυση που παρέχεται από τον προμηθευτή καθορίστηκε μέσω πίνακα κατανομής ή συμφωνιών συμμετοχής. Τα ποσά αυτά κατά κανόνα αναφέρονται στα τιμολόγια.»

13 Για να εκτιμήσει αν η ενίσχυση μπορούσε να έχει σωρευτικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή ζήτησε από τις ολλανδικές αρχές να της προσκομίσουν στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση της ιδιοκτησίας των 633 πρατηρίων υγρών καυσίμων που βρίσκονταν πλησίον των γερμανοολλανδικών συνόρων και που, ως εκ τούτου, δικαιούνταν να ζητήσουν την ενίσχυση, την κατάσταση των συμφωνιών διανομής που συνέδεε τα πρατήρια υγρών καυσίμων με τους προμηθευτές τους, μια ένδειξη του συνολικού αριθμού πρατηρίων υγρών καυσίμων στις Κάτω Χώρες καθώς και το συνολικό μερίδιο αγοράς των εν λόγω 633 πρατηρίων.

14 Δεδομένου ότι δεν ικανοποιήθηκε από τα στοιχεία που προσκόμισαν οι ολλανδικές αρχές και φοβούμενη ότι η προσωρινή ρύθμιση και το σχέδιο τροποποιήσεώς της δεν μπορούσαν να αποκλείσουν περιπτώσεις σωρεύσεως των ενισχύσεων που απαγορεύονται από την ανακοίνωση, η Επιτροπή αποφάσισε, τον Ιούνιο 1998, να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης (βλ. ΕΕ 1998, C 307, σ. 10). Στο τέλος της εν λόγω διαδικασίας, διαπίστωσε, με την απόφαση, ότι ένα μέρος των επίδικων ενισχύσεων ήταν ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά και ότι ένα άλλο μέρος ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του κανόνα de minimis.

15 Με την απόφασή της, η Επιτροπή κατέταξε τα πρατήρια υγρών καυσίμων σε έξι κατηγορίες:

— αυτή του μεταπωλητή/ιδιοκτήτη («dealer-owned/dealer-operated», στο εξής: Do/Do), όπου ο μεταπωλητής είναι ιδιοκτήτης του πρατηρίου υγρών καυσίμων, στο οποίο ασκεί την εκμετάλλευση αναλαμβάνοντας ο ίδιος τον επιχειρηματικό κίνδυνο συνδεόμενος ταυτόχρονα με την εταιρία καυσίμων μέσω συμφωνιών αποκλειστικής αγοράς που δεν περιέχουν ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών·

— αυτή του μεταπωλητή/μισθωτή («company-owned/dealer-operated», στο εξής: Co/Do), όπου ο μεταπωλητής μισθώνει το πρατήριο υγρών καυσίμων, του οποίου τον επιχειρηματικό κίνδυνο αναλαμβάνει ο ίδιος ενώ ταυτόχρονα συνδέεται, ως μισθωτής, με την εταιρία καυσίμων μέσω συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας που δεν περιέχουν ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών·

— αυτή των πρατηρίων υγρών καυσίμων για τα οποία οι ολλανδικές αρχές δεν παρέσχον καμία πληροφορία ή παρέσχον ανεπαρκείς πληροφορίες·

— αυτή του μεταπωλητή/έμμισθου υπαλλήλου («company owned/company operated», στο εξής: «Co/Co»), όπου έμμισθος υπάλληλος ή θυγατρική της εταιρίας καυσίμων ασκεί την εκμετάλλευση, δεν επωμίζεται όμως τον επιχει-

ρηματικό κίνδυνο ούτε μπορεί να επιλέξει ελεύθερα τον προμηθευτή του· η Επιτροπή υποδιαίρεσε την κατηγορία αυτή σε δύο υποκατηγορίες: αυτή των πρατηρίων υγρών καυσίμων που είναι «αμιγώς» Co/Co, όπου η εταιρία καυσίμων έχει την κυριότητα του πρατηρίου και ασκεί την εκμετάλλευση, και αυτή των de facto Co/Co πρατηρίων υγρών καυσίμων, όπου ο ίδιος ο ασκών την εκμετάλλευση υπέβαλε αίτηση για ενίσχυση πάνω από μία φορά και κατά συνέπεια περιλαμβάνεται πολλές φορές στον κατάλογο των επιλέξιμων αποδεκτών ενισχύσεως·

— αυτή των πρατηρίων υγρών καυσίμων Do/Do, που συνδέονται με ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών, σύμφωνα με την οποία η εταιρία καυσίμων αναλαμβάνει, κατά περίπτωση, μέρος των εκπτώσεων που προσφέρει στο πρατήριο ο ασκών την εκμετάλλευση· και τέλος

— αυτή των πρατηρίων υγρών καυσίμων Co/Do, που συνδέονται με ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών.

16 Ως προς τις δύο πρώτες κατηγορίες, η Επιτροπή εκτίμησε ότι δεν υφίστατο κίνδυνος σωρεύσεως των ενισχύσεων και θεώρησε ότι είχε εφαρμογή ο κανόνας de minimis (άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής).

17 Ως προς την τρίτη κατηγορία, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν αποκλειόταν η απαγορευομένη σώρευση ενισχύσεων. Συνεπώς, η χορηγηθείσα στα οικεία πρατήρια ενίσχυση ήταν ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και τη λειτουργία της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθόσον μπορούσε να υπερβεί το ποσό των 100 000 ευρώ ανά αποδέκτη για διάστημα τριών ετών (άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της αποφάσεως της Επιτροπής).

18 Ως προς την τέταρτη κατηγορία, η Επιτροπή έκρινε ότι ούτε εδώ αποκλειόταν η ύπαρξη, υπέρ εταιριών που είχαν την κυριότητα και ασκούσαν την εκμετάλλευση επί πλειόνων πρατηρίων υγρών καυσίμων, ενισχύσεων ασυμβίβαστων με την κοινή

αγορά και με τη λειτουργία της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθόσον, λαμβανομένης υπόψη της σωρεύσεως, οι ενισχύσεις μπορούσαν να υπερβούν το ποσό των 100 000 ευρώ ανά αποδέκτη για διάστημα τριών ετών (άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της αποφάσεως της Επιτροπής).

19 Τέλος, ως προς τις δύο τελευταίες κατηγορίες, η Επιτροπή έκρινε ότι υπήρχε επίσης, υπό τις ίδιες συνθήκες, κίνδυνος σωρεύσεως των ενισχύσεων υπέρ των οικείων εταιριών καυσίμων. Κατ' αυτήν, ο προμηθευτής ωφελούνταν εν όλω ή εν μέρει από την ενίσχυση που είχε χορηγηθεί στους ασκούντες την εκμετάλλευση, καθόσον αυτοί δεν μπορούσαν να επικαλεστούν τη ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών ή μπορούσαν να την επικαλεστούν, αλλά σε μικρότερο βαθμό (άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ' και δ', και δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως της Επιτροπής).

20 Η Επιτροπή έκρινε ότι τα μέτρα της Ολλανδικής Κυβερνήσεως που δεν ενέπιπταν στον κανόνα de minimis αποτελούσαν ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (βλ. σημεία 88 έως 93 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής) και ότι οι εν λόγω ενισχύσεις δεν ενέπιπταν στις εξαιρέσεις του άρθρου 92, παράγραφοι 2 και 3, της Συνθήκης (βλ. σημεία 94 έως 102 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής). Κατά συνέπεια, έκρινε τις ενισχύσεις αυτές ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά (άρθρο 2 της αποφάσεως της Επιτροπής) και διέταξε την αναζήτησή τους (άρθρο 3 της αποφάσεως της Επιτροπής).

Επί της ουσίας

21 Για να στηρίξει την προσφυγή της, η Ολλανδική Κυβέρνηση προσάπτει, γενικώς, στην Επιτροπή ότι, αρνούμενη να θεωρήσει ότι η προσωρινή ρύθμιση και το σχέδιο τροποποιήσεώς της ήταν συμβατά με τον κανόνα de minimis, αγνόησε τον δεσμευτικό γι' αυτήν χαρακτήρα της ανακοινώσεως. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τον κανόνα de minimis, τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το καθήκον ειλικρινούς συνεργασίας του άρθρου 5

της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 10 ΕΚ), την απαίτηση της επαρκούς εξειδικεύσεως των αποφάσεων που απορρέει από το άρθρο 189 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 249 ΕΚ), καθώς και την υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ):

— θεωρώντας ότι η χορήγηση ενισχύσεως de minimis ανά πρατήριο υγρών καυσίμων, στην περίπτωση όπου ο ίδιος αιτών ασκεί την εκμετάλλευση πλειόνων πρατηρίων, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και όχι σ' αυτό της ανακοινώσεως·

— διακρίνοντας, χωρίς αιτιολογία, μεταξύ «αμιγώς» Co/Co πρατηρίων και «de facto» Co/Co πρατηρίων·

— τεκμαίροντας την ύπαρξη έμμεσης ενισχύσεως υπέρ των εταιριών καυσίμων που συνδέονται με τα πρατήρια μέσω συμφωνίας αποκλειστικής προμήθειας περιέχουσας ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών·

— θεωρώντας ότι η χορήγηση των ενισχύσεων υπέρ πρατηρίων για τα οποία οι ολλανδικές αρχές δεν είχαν παράσχει πληροφορίες ή είχαν παράσχει ανεπαρκείς πληροφορίες εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και όχι σ' αυτό της ανακοινώσεως·

— αγνοώντας, κατά την εκτίμηση του συμβατού των προσβαλλομένων μέτρων με την κοινή αγορά, τον στόχο της προστασίας του περιβάλλοντος που επιδιώκει η Ολλανδική Κυβέρνηση και

— επιβάλλοντας την αναζήτηση των ενισχύσεων.

Επί του δεσμευτικού χαρακτήρα της ανακοινώσεως

22 Η Ολλανδική Κυβέρνηση θεωρεί ότι, καθόσον το ποσό των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στα συνοριακά πρατήρια υγρών καυσίμων δεν υπερβαίνει το όριο των 100 000 ευρώ που ορίζει η ανακοίνωση, η Επιτροπή έπρεπε να είχε θεωρήσει την προσωρινή ρύθμιση και το σχέδιο τροποποιήσεώς της συμβατά με την κοινή αγορά. Συγκεκριμένα, το τεκμήριο που εισάγει ο κανόνας de minimis είναι αμάχητο, όπως, εξάλλου, προκύπτει από τα σημεία 68 και 69 του σκεπτικού της αποφάσεως. Πέραν του απόλυτου χαρακτήρα του εν λόγω κανόνα, η Επιτροπή παραβίασε επίσης τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως.

23 Η Επιτροπή αρνείται ότι αγνόησε τον αμάχητο χαρακτήρα του τεκμηρίου που εισάγει ο κανόνας de minimis, δεδομένου ότι οι αυστηρές προϋποθέσεις, που θέτει η ανακοίνωση για την εφαρμογή του, δεν πληρούνταν εν προκειμένω. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι τα επίδικα μέτρα ενδέχεται να έχουν σωρευτικά αποτελέσματα απαγορευόμενα από την ανακοίνωση είτε διότι ο ίδιος επιχειρηματίας μπορεί να είναι κύριος πλειόνων πρατηρίων υγρών καυσίμων, είτε διότι ο προμηθευτής ασκεί de facto έλεγχο στον μεταπωλητή μέσω μιας συμφωνίας αποκλειστικής αγοράς (βλ. σημείο 69 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής).

24 Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι η Επιτροπή μπορεί να θεσπίζει κατευθυντήριες γραμμές για την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας, ιδίως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Εφόσον δεν αντιβαίνουν προς τους κανόνες της Συνθήκης, οι ενδεικτικοί αυτοί κανόνες δεσμεύουν το όργανο (βλ. αποφάσεις της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 310/85, Deufil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 901, σκέψη 22· της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψεις 34 και 36, και της 15ης Οκτωβρίου 1996, C-311/94, IJssel-Vliet, Συλλογή 1996, σ. I-5023, σκέψη 42).

25 Η ανακοίνωση διευκρινίζει έτσι πως η Επιτροπή εκτιμά τον τρόπο με τον οποίο το μέτρο της ενισχύσεως επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών θέτοντας την αρχή σύμφωνα με την οποία ενισχύσεις «των οποίων το ποσό είναι πολύ χαμηλό» δεν

έχουν «αισθητές επιπτώσεις στις συναλλαγές και τον ανταγωνισμό μεταξύ κρατών μελών». Έτσι, η ανακοίνωση, στο δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, θέτει ως κατώτατο όριο για την ενίσχυση, κάτω από το οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης — οπότε η οικεία ενίσχυση δεν υπόκειται στην υποχρέωση της προηγούμενης ανακοινώσεως στην Επιτροπή του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης — το ανώτατο ποσό των 100 000 ευρώ χορηγούμενο σε διάστημα τριών ετών από την πρώτη ενίσχυση de minimis.

26 Εντούτοις, η ανακοίνωση διευκρινίζει επίσης, στο πρώτο της εδάφιο, ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διευκολύνουν την αποστολή ελέγχου με την οποία είναι επιφορτισμένη η Επιτροπή και εξαρτά την εφαρμογή του κανόνα de minimis από την τήρηση της αρχής της μη σωρεύσεως, σύμφωνα με την οποία, πρόσθετη ενίσχυση που χορηγείται στην ίδια επιχείρηση, αποδέκτη υπό μορφή ενισχύσεως de minimis, δεν πρέπει να οδηγεί σε υπέρβαση του ορίου των 100 000 ευρώ που προβλέπεται για το συνολικό ποσό της ενισχύσεως αυτής για μια τριετή περίοδο.

27 Εν προκειμένω, η Επιτροπή προσάπτει στην Ολλανδική Κυβέρνηση ότι δεν τήρησε την προϋπόθεση της μη σωρεύσεως (βλ., ειδικά, τα σημεία 69, 71 έως 75 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής). Η Επιτροπή περιορίστηκε συνεπώς να επαληθεύσει αν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του κανόνα de minimis πληρούνταν, χωρίς να προσθέσει νέες προϋποθέσεις στις κατευθυντήριες γραμμές της ανακοινώσεως.

28 Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως που αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα της ανακοινώσεως δεν ευσταθεί και πρέπει να απορριφθεί.

Επί του κινδύνου σωρεύσεως των ενισχύσεων

29 Η Ολλανδική Κυβέρνηση προσάπτει στην Επιτροπή ότι θεώρησε ότι η χορήγηση ενισχύσεων ανά πρατήριο υγρών καυσίμων δεν μπορούσε να εμπίπτει στον κανόνα

de minimis λόγω του κινδύνου σωρεύσεως των ενισχύσεων υπέρ του ίδιου ουσιαστικά αποδέκτη, ιδίως όταν ο αιτών ασκεί την εκμετάλλευση σε πλείονα πρατήρια υγρών καυσίμων. Η Επιτροπή παρέβη επίσης το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τον κανόνα de minimis καθώς και τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

30 Κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, στην περίπτωση χορηγήσεως ενισχύσεων ανά πρατήριο, το ίδιο πρατήριο δεν μπορεί να λάβει την ενίσχυση de minimis πάνω από μία φορά. Το γεγονός ότι τα 633 επιδοτούμενα πρατήρια θεωρούνται ως χωριστές επιχειρήσεις ή αποτελούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τμήματα ευρύτερης οικονομικής ενότητας δεν ασκεί επιρροή στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ κρατών μερών και στον ανταγωνισμό.

31 Η απόφαση της Επιτροπής αντιβαίνει, τουλάχιστον, στην υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης, καθόσον δεν διευκρινίζει τους λόγους ή, έστω, δεν προσδιορίζει σαφείς λόγους για τους οποίους ο κανόνας de minimis δεν μπορεί να έχει εφαρμογή ανά πρατήριο στη περίπτωση που το πρατήριο αποτελεί τμήμα ευρύτερης οικονομικής ενότητας.

32 Κατά την Επιτροπή, ο έλεγχος της απουσίας σωρεύσεως απαιτεί τον προσδιορισμό του πραγματικού αποδέκτη της ενισχύσεως. Θα μπορούσε εν προκειμένω να είναι ένα πρατήριο, αλλά και μια ευρύτερη οικονομική ενότητα, όπως μια εταιρία καυσίμων, εφόσον η εν λόγω εταιρία, αν δεν υπήρχε η ενίσχυση, θα έπρεπε να καταβάλει ή θα είχε καταβάλει αντισταθμιστικά ποσά στα πρατήρια με τα οποία είναι συνδεδεμένη με ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών.

33 Η Επιτροπή αρνείται επίσης ότι δεν τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως, εφόσον στην απόφαση διευκρινίζονται οι λόγοι για τους οποίους αυτή εκτίμησε ότι το όριο de minimis δεν τηρήθηκε.

34 Συναφώς, ως προς την τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, από το σημείο 74 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής προκύπτει ότι, για να εφαρμοσθεί ο κανόνας de minimis, πρέπει να καθορισθεί «η επιχείρηση [αποδέκτης] της τρέχουσας ενισχύσεως και [το] κατά πόσον τηρείται το όριο de minimis για κάθε αποδέκτρια επιχείρηση». Επιπλέον, στο σημείο 69 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεώς της, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι υπάρχει «κίνδυνος σωρεύσεως» όταν «ένας ιδιοκτήτης κατέχει πολλά πρατήρια καυσίμων» ή όταν «ο προμηθευτής ασκεί de facto έλεγχο στον μεταπωλητή μέσω μιας συμφωνίας αποκλειστικής αγοράς». Από το σημείο 82 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής προκύπτει επίσης ότι περιπτώσεις σωρεύσεως των ενισχύσεων συντρέχουν όταν είτε «η ίδια εταιρία κατέχει και εκμεταλλεύεται διάφορα πρατήρια καυσίμων» είτε «ο ίδιος ο ασκών την εκμετάλλευση υπέβαλε αίτηση για ενίσχυση πάνω από μία φορά και κατά συνέπεια περιλαμβάνεται πολλές φορές στον κατάλογο των επιλέξιμων αποδεκτών ενισχύσεως».

35 Τέτοια αιτιολογία, από την οποία εμφαίνεται σαφώς και αναμφισβήτητα η συλλογιστική της Επιτροπής, δίνει τη δυνατότητα στην Ολλανδική Κυβέρνηση να λάβει γνώση των λόγων για τους οποίους το όργανο αυτό εκτίμησε ότι το επίδικο καθεστώς χορηγήσεως ενισχύσεων ανά πρατήριο, έστω και αν προέβλεπε ανώτατο όριο, δεν ενέπιπτε στον κανόνα de minimis και επιτρέπει στο Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του.

36 Συνεπώς, η απόφαση της Επιτροπής τηρεί την υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης.

37 Ως προς την ουσία, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το επίδικο καθεστώς, καθόσον προβλέπει τη χορήγηση των ενισχύσεων ανά πρατήριο, προσφέρει κατ' εξοχήν τη δυνατότητα στον ιδιοκτήτη πλειόνων πρατηρίων, τα οποία εκμεταλλεύεται, να λαμβάνει ενισχύσεις ισάριθμες προς τα πρατήριά του. Τέτοιος μηχανισμός ενέχει τον κίνδυνο υπερβάσεως του ορίου de minimis ανά αποδέκτη, πράγμα που απαγορεύεται από την ανακοίνωση.

38 Η Επιτροπή συνήγαγε, ορθώς, την ύπαρξη παρεμφερούς κινδύνου σωρεύσεως στην περίπτωση κατά την οποία μια εταιρία καυσίμων ασκεί εκ των πραγμάτων έλεγχο

στους πρατηριούχους, των οποίων η ελευθερία περιορίζεται από αποκλειστικές συμφωνίες αγοράς και μισθώσεως. Στην περίπτωση αυτή, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 60 έως 66 της παρούσας αποφάσεως, η εταιρία καυσίμων μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως πραγματικός αποδέκτης των ενισχύσεων που χορηγούνται στα πρατήρια, καθόσον η χορήγησή τους καθιστά άνευ αντικειμένου τη ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών.

39 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή, θεωρώντας ότι το καθεστώς χορηγήσεως ενισχύσεων με ανώτατο όριο ανά πρατήριο δεν πληροί τις προϋποθέσεις εντάξεώς του στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως, λόγω του ενδεχομένου κινδύνου σωρεύσεως των ενισχύσεων, δεν υπερέβη τη διακριτική της ευχέρεια ούτε παραβίασε τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

40 Επομένως, ο σχετικός με τον κίνδυνο σωρεύσεως των ενισχύσεων λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί της διακρίσεως μεταξύ «αμιγώς» και «de facto» Co/Co πρατηρίων

41 Η Ολλανδική Κυβέρνηση φρονεί ότι η Επιτροπή, στο πλαίσιο της διακρίσεως που εισάγει μεταξύ «αμιγώς» και «de facto» Co/Co πρατηρίων, παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τον κανόνα de minimis, τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, την απαίτηση επαρκούς εξειδικεύσεως της αποφάσεως που απορρέει από το άρθρο 189 της Συνθήκης, καθώς και την υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης.

42 Η Ολλανδική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η Επιτροπή, στο σημείο 82, στοιχείο α', των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεώς της, θεώρησε ότι 28 πρατήρια υγρών καυσίμων ενέπιπταν στην κατηγορία των «αμιγώς» Co/Co πρατηρίων, δηλαδή η ίδια εταιρία καυσίμων είχε την κυριότητα και ασκούσε την εκμετάλλευση, χωρίς να διευκρινίσει τις πραγματικές και νομικές περιστάσεις που δικαιολογούσαν τη διαπίστωση αυτή ή να προσδιορίσει τις εταιρίες καυσίμων που είχαν την κυριότητα πλειόνων πρατηρίων και μπορούσαν, έτσι, να τύχουν περισσοτέρων ενισχύσεων de minimis.

43 Επίσης, η Επιτροπή, στο σημείο 82, στοιχείο β', των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως, ενέταξε 21 πρατήρια στην κατηγορία των «de facto» Co/Co πρατηρίων, δηλαδή αυτών των οποίων ο ίδιος ο ασκών την εκμετάλλευση υπέβαλε αίτηση για ενίσχυση πάνω από μία φορά και κατά συνέπεια περιλαμβάνεται πολλές φορές στον κατάλογο των επιλέξιμων αποδεκτών ενισχύσεως, χωρίς να διευκρινίσει ποιοι από τους αποδέκτες ταυτίζονταν και σε ποιες πραγματικές και νομικές περιστάσεις στηριζόταν για να καταλήξει στο εν λόγω συμπέρασμα.

44 Η Επιτροπή δεν τήρησε έτσι την υποχρέωση αιτιολογήσεως, γεγονός που, επιπλέον, στέρησε την Ολλανδική Κυβέρνηση της δυνατότητας να λάβει γνώση των ποσών που έπρεπε να αναζητηθούν και από ποιον έπρεπε να αναζητηθούν.

45 Η Ολλανδική Κυβέρνηση προσθέτει ότι η προβλεπόμενη από την ανακοίνωση υποχρέωση ενημερώσεως που βαρύνει τα κράτη μέλη στην περίπτωση των ενισχύσεων de minimis είναι λιγότερο επαχθής από αυτήν που αυτά υπέχουν από τα άρθρα 92 και 93 της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, η ανακοίνωση εκδόθηκε από μέριμνα για διοικητική απλοποίηση τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τις υπηρεσίες της Επιτροπής και θα ήταν αντίθετο προς τον στόχο αυτό να επιβαρυνθούν τα κράτη μέλη περαιτέρω σε θέματα ενημερώσεως.

46 Δεδομένου ότι η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν έδωσε συνέχεια στις επανειλημμένες αιτήσεις της Επιτροπής ούτε καν στην επιτακτική πρόσκληση να παράσχει πληρο-

φορίες σχετικές, ιδίως, προς τη διάρθρωση της ιδιοκτησίας των πρατηρίων, μπορούσε να στηριχθεί νομίμως μόνο στις πληροφορίες που διέθετε (βλ. σημεία 71 έως 81 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής) για να προβεί στην κατάταξη που αναφέρει το σημείο 82 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως. Φρονεί ότι, δεδομένης της υπάρξεως καθεστώτος ενισχύσεων, δεν μπορούσε να αναμένεται ότι με την απόφασή της αυτή θα προσδιόριζε τους αποδέκτες με τρόπο τόσο ακριβή όσο στην περίπτωση μεμονωμένων ενισχύσεων.

47 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι με την απόφασή της προσδιόρισε τις επιχειρήσεις που είχαν λάβει, βάσει της προσωρινής ρυθμίσεως, ενισχύσεις αμφισβητήσιμης νομιμότητας, δεδομένου ότι δεν μπόρεσε να εξακριβώσει, ως προς αυτές, αν είχαν τηρηθεί οι προϋποθέσεις εφαρμογής του κανόνα de minimis. Πρόκειται για τους αιτούντες/πρατήρια που απαριθμούνται στο άρθρο 2 της αποφάσεως. Απόκειται, επομένως, έκτοτε στην Ολλανδική Κυβέρνηση να προσδιορίσει, βάσει ιδίως των στοιχείων του παραρτήματος της αποφάσεως της Επιτροπής, το ποσό της χορηγηθείσας ενισχύσεως, το ποσό που πρέπει να αναζητηθεί και τις οντότητες από τις οποίες πρέπει να αναζητηθεί.

48 Συναφώς, καίτοι είναι ακριβές ότι η ανακοίνωση επιτρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στα κράτη μέλη να χορηγούν ενισχύσεις ήσσονος σημασίας — προσδιοριζόμενες βάσει αντικειμενικών κριτηρίων — χωρίς να υπόκεινται στην υποχρέωση προηγούμενης ανακοινώσεως, το κράτος μέλος, εντούτοις, που προτίθεται να χορηγήσει τις εν λόγω ενισχύσεις πρέπει να προσκομίσει στην Επιτροπή όλα τα στοιχεία που δικαιολογούν την εφαρμογή του κανόνα de minimis για την περίπτωση που, ακριβώς, η Επιτροπή θα είχε αμφιβολίες ως προς το συμβατό των ενισχύσεων με την κοινή αγορά και, συνεπώς, ως προς το αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει η ανακοίνωση. Το εν λόγω καθήκον ενημερώσεως απορρέει από το γενικό καθήκον της ειλικρινούς συνεργασίας των κρατών μελών με την Επιτροπή, που θεσπίζει το άρθρο 5 της Συνθήκης.

49 Υπό τις συνθήκες αυτές, αν ένα κράτος μέλος δεν παράσχει στην Επιτροπή τις ζητούμενες πληροφορίες ή της παράσχει ελλιπείς πληροφορίες, η νομιμότητα της αποφάσεως που λαμβάνει η Επιτροπή, ιδίως ως προς την υποχρέωση αιτιολογήσεως, πρέπει να εκτιμηθεί βάσει των στοιχείων που αυτή διέθετε όταν έλαβε την εν

λόγω απόφαση (βλ., υπό την έννοια αυτή, ιδίως, απόφαση της 10ης Ιουλίου 1986, 234/84, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 2263, σκέψεις 16 και 22).

50 Επιβάλλεται, επίσης, η υπενθύμιση ότι, όταν ένα κράτος μέλος συναντά απρόβλεπτες δυσχέρειες κατά την εκτέλεση εντολής αναζητήσεως, μπορεί να τις θέσει υπόψη της Επιτροπής. Στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή και το συγκεκριμένο κράτος μέλος οφείλουν, βάσει του καθήκοντος ειλικρινούς συνεργασίας, να συνεργαστούν καλόπιστα για να υπερπηδήσουν τις δυσκολίες, τηρουμένων πλήρως των διατάξεων της Συνθήκης, ιδίως δε εκείνων που αφορούν τις ενισχύσεις (βλ., ιδίως, απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1433, σκέψη 58).

51 Εν προκειμένω, οι αιτιάσεις της Ολλανδικής Κυβερνήσεως αφορούν τις ασάφειες της αποφάσεως της Επιτροπής που δεν της επέτρεψαν να προσδιορίσει επακριβώς τους πραγματικούς αποδέκτες των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στα πρατήρια που εμπίπτουν στις κατηγορίες των «αμιγώς» Co/Co και των «de facto» Co/Co πρατηρίων.

52 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απόφαση προσδιορίζει, αριθμώντας τα, τα πρατήρια που ανήκουν στην ίδια εταιρία καυσίμων, η οποία τα εκμεταλλεύεται (κατηγορία των «αμιγώς» Co/Co πρατηρίων) και αυτών με τον ίδιο ασκούντα την εκμετάλλευση, ο οποίος υπέβαλε αίτηση για ενίσχυση πάνω από μία φορά και κατά συνέπεια περιλαμβάνεται πολλές φορές στον κατάλογο των επιλέξιμων αποδεκτών ενισχύσεως (κατηγορία «de facto» Co/Co πρατηρίων). Όμως, η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν επικαλείται κανένα συγκεκριμένο στοιχείο που να επιτρέπει την αμφισβήτηση της κατατάξεως των πρατηρίων στις δύο ανωτέρω κατηγορίες, στην οποία προέβη η Επιτροπή βάσει των πληροφοριών που διέθετε.

53 Εάν, επιπλέον, η Ολλανδική Κυβέρνηση αντιμετώπιζε δυσχέρειες κατά την εκτέλεση της αποφάσεως, ιδίως προκειμένου να προσδιορίσει επακριβώς τους πραγματικούς αποδέκτες των επίδικων ενισχύσεων, εναπέκειτο σ' αυτή να τις κοινοποιήσει στην Επιτροπή, η οποία είχε την υποχρέωση να τη βοηθήσει να τις ξεπεράσει σύμφωνα με το καθήκον ειλικρινούς συνεργασίας του άρθρου 5 της Συνθήκης.

54 Κατόπιν των προεκτεθέντων, ο λόγος ακυρώσεως σχετικά με τη διάκριση μεταξύ «αμιγώς» Co/Co και «de facto» Co/Co πρατηρίων πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί της υπάρξεως εμμέσων ενισχύσεων υπέρ των εταιριών καυσίμων

55 Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, τεκμαίροντας την ύπαρξη εμμέσων ενισχύσεων υπέρ των εταιριών καυσίμων που συνδέονται με πρατήρια μέσω συμφωνίας αποκλειστικής αγοράς περιέχουσας ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών, παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τον κανόνα de minimis, τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθώς και την υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης.

56 Κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, τα έμμεσα πλεονεκτήματα υπέρ των εταιριών καυσίμων δεν αποτελούν κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης, αλλά προκύπτουν από συμβατικές σχέσεις που είναι απολύτως ξένες προς τις εθνικές αρχές, την ύπαρξη των οποίων αυτές αγνοούν. Δεν είναι δυνατόν να απαιτείται από τις εθνικές αρχές να ελέγχουν μονίμως την ύπαρξη τέτοιων έμμεσων και αδιόρατων αποτελεσμάτων ούτε να επαγρυπνούν διαρκώς ώστε να εμποδίζουν την επέλευση τέτοιων αποτελεσμάτων.

57 Η Ολλανδική Κυβέρνηση προσθέτει ότι οι ρήτρες διαχειρίσεως των τιμών διαφέρουν ως προς το περιεχόμενό τους και, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, δεν δημιουργούν, για τις εταιρίες καυσίμων, την ανεπιφύλακτη υποχρέωση να συμβάλλουν στη μείωση των τιμών λιανικής πωλήσεως. Η πρωτοβουλία για τη μείωση των τιμών ανήκει συνήθως στις εν λόγω εταιρίες, οι οποίες την ασκούν μόνον αν διακυβεύεται

το μερίδιό τους στην αγορά. Όμως, οι αντίστοιχες ανταγωνιστικές θέσεις των εταιρειών αυτών στην ολλανδική αγορά δεν επηρεάστηκαν από τη διαφορά των τιμών με τη Γερμανία, διότι το ίδιο μέτρο τις αφορούσε όλες.

58 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, λόγω των ενισχύσεων που θέσπισε το ολλανδικό κράτος, οι εταιρίες καυσίμων απαλλάχθηκαν από την υποχρέωση να εφαρμόσουν τις ρήτρες διαχειρίσεως των τιμών που τις συνδέουν με τους διανομείς τους. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η έκπτωση στην οποία συναίνεσε ο ασκών την εκμετάλλευση αντισταθμίστηκε από την ενίσχυση που θέσπισε η Ολλανδική Κυβέρνηση, κάθε αίτηση παρεμβάσεως προς την εταιρία καυσίμων, στηριζόμενη στη ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών, θα είχε απορριφθεί από αυτήν, ως άνευ αντικειμένου (βλ. σημεία 84 και 85 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής).

59 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν μπορούσε, βάσει των πληροφοριών που τις είχαν παράσχει οι ολλανδικές αρχές, να βεβαιωθεί ότι, στις περιπτώσεις όπου η σύμβαση μεταξύ εταιρίας και πρατηρίου περιείχε ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών, δεν υπήρχε κίνδυνος σωρεύσεως ενισχύσεων δυνάμενος να επιφέρει υπέρβαση του ορίου που θέτει η ανακοίνωση υπέρ ενός και του αυτού πραγματικού αποδέκτη (βλ. σημείο 83 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής). Εναπόκειται στον Ολλανδό νομοθέτη να θεσπίσει συναφώς τον προσήκοντα μηχανισμό ελέγχου που θα επιτρέψει στην Επιτροπή να βεβαιωθεί ότι θα τηρείται πάντα το όριο de minimis.

60 Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, κατά το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, καθόσον επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές, οι ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους, υπό οποιαδήποτε μορφή, και νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής. Θεωρούνται, μεταξύ άλλων, ως ενισχύσεις οι παρεμβάσεις οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικώς βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, κατά συνέπεια, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ιδίας φύσεως ή έχουν τα ίδια αποτελέσματα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1994, C-387/92, Banco Exterior de España, Συλλογή 1994, σ. I-877,

σκέψη 13· της 17ης Ιουνίου 1999, C-75/97, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-3671, σκέψη 23, και της 19ης Σεπτεμβρίου 2000, C-156/98, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-6857, σκέψη 25).

61 Επιπλέον, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το άρθρο 92, παράγραφος 1, δεν προβαίνει σε διάκριση των κρατικών παρεμβάσεων ανάλογα με τις αιτίες ή τους σκοπούς τους, αλλά τις ορίζει σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά τους (αποφάσεις της 2ας Ιουλίου 1974, 173/73, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 351, σκέψη 27, και της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, C-241/94, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-4551, σκέψη 20).

62 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το πλεονέκτημα που χορηγείται εμμέσως στις εταιρίες καυσίμων απορρέει από την ενίσχυση που χορηγείται βάσει της προσωρινής ρυθμίσεως καθόσον στην πράξη καθιστά άνευ αντικειμένου τις ρήτρες διαχειρίσεως των τιμών.

63 Συγκεκριμένα, οι ενισχύσεις που χορηγεί το ολλανδικό κράτος σκοπούν να αποτρέψουν τη μείωση του φόρου κύκλου εργασιών των πρατηρίων που βρίσκονται πλησίον των γερμανικών συνόρων, λόγω της αυξήσεως στην τιμή των καυσίμων ύστερα από την αύξηση των ειδικών φόρων καταναλώσεως στις Κάτω Χώρες και των ανταγωνιστικότερων γερμανικών τιμών. Αντιθέτως, η προσωρινή ρύθμιση διευκρίνιζε ότι το ποσό της ενισχύσεως θα μειωνόταν σε περίπτωση αυξήσεως των γερμανικών ειδικών φόρων καταναλώσεως.

64 Ο ίδιος στόχος επιδιώκεται με τις ρήτρες διαχειρίσεως των τιμών, οι οποίες, όπως ορθώς τονίζεται στο σημείο 84 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής, αποβλέπουν να προστατεύσουν τον συνολικό κύκλο εργασιών του αντιπροσώπου από πωλήσεις ανταγωνιστών σε άμεση γειτνίαση με το πρατήριο υγρών καυσίμων του, όταν οι όροι της εγχώριας ή διεθνούς αγοράς καθιστούν επιθυμητή και απαραίτητη τη χορήγηση, με τη συναίνεση του αντιπροσώπου, βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων εκπτώσεων.

65 Αυτό σημαίνει, επομένως, ότι η προσωρινή ρύθμιση εφαρμόζεται σε περιστάσεις που μπορούν να ενεργοποιήσουν την εφαρμογή των ρητρών διαχειρίσεως των τιμών.

66 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι ενισχύσεις που χορηγούνται στα πρατήρια που συνδέονται με εταιρίες καυσίμων μέσω ρητρών διαχειρίσεως των τιμών είχαν οικονομικές συνέπειες για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, διότι είχαν ως αποτέλεσμα, εν πάση περιπτώσει, να απαλλάσσουν τις επιχειρήσεις αυτές από την υποχρέωσή τους να αναλαμβάνουν εν όλω ή εν μέρει το κόστος της εκπτώσεως που εφάρμοζε ο διανομέας προς αποφυγήν της απώλειας μεριδίου της αγοράς. Τέτοια παρέμβαση του Δημοσίου αποτελεί, συνεπώς, ενίσχυση υπέρ των εταιριών καυσίμων, διότι είχε ως αποτέλεσμα να ελαφρύνει τις επιβαρύνσεις που κανονικώς βαρύνουν τον προϋπολογισμό των εταιριών που επιθυμούν να διατηρήσουν την ανταγωνιστική τους θέση σε σχέση με την εξέλιξη της εσωτερικής ή της διεθνούς αγοράς.

67 Τα σημεία 83 επ. των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής εκφράζουν, κατ' ουσία, σαφώς και αδιαμφισβήτητα, τις σκέψεις που προηγούνται και επέτρεψαν στην Ολλανδική Κυβέρνηση να λάβει γνώση των λόγων για τους οποίους η Επιτροπή συνήγαγε την ύπαρξη εμμέσων ενισχύσεων υπέρ των εταιριών καυσίμων που συνδέονται με πρατήρια μέσω συμφωνίας αποκλειστικής πωλήσεως περιέχουσας ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών από μόνη την ύπαρξη παρόμοιων ρητρών.

68 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν υπερέβη τα όρια της διακριτικής της ευχέρειας ούτε παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως.

69 Κατά συνέπεια, ο λόγος ακυρώσεως σχετικά με την ύπαρξη εμμέσων ενισχύσεων υπέρ των εταιριών καυσίμων πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί των συνεπειών της ελλείψεως ή της ανεπάρκειας των πληροφοριών που προσκόμισε το κράτος μέλος

70 Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, διαπιστώνοντας ότι η χορήγηση ενισχύσεως υπέρ πρατηρίων για τα οποία οι ολλανδικές αρχές δεν παρέσχον πληροφορίες ή παρέσχον μόνον ανεπαρκείς πληροφορίες δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως, παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τον κανόνα de minimis, τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, την απαίτηση επαρκούς εξειδικεύσεως της αποφάσεως που απορρέει από το άρθρο 189 της Συνθήκης, καθώς και την υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης.

71 Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται κατ' αρχάς ότι η διαπίστωση της Επιτροπής ότι καμία πληροφορία δεν της παρασχέθηκε για τα πρατήρια που αναφέρονται στο άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της αποφάσεως είναι εσφαλμένη ως προς τα φέροντα τους αριθμούς 297, 372 και 433 πρατήρια.

72 Στη συνέχεια, η Επιτροπή, θεωρώντας ότι οι πληροφορίες που της παρασχέθηκαν ήταν ανεπαρκείς από μόνον το γεγονός της απουσίας ανακοινώσεως των συμβάσεων αποκλειστικής αγοράς, υπέπεσε σε σφάλμα εκτιμήσεως. Η εξέταση των συμφωνιών του είδους αυτού δεν ασκεί επιρροή στην εκτίμηση ενισχύσεως υπέρ ασκούντων την εκμετάλλευση πρατηρίων υγρών καυσίμων υπό το φως των κριτηρίων της ανακοινώσεως. Το ίδιο συμπέρασμα επιβάλλεται όταν η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η κοινοποίηση των συμφωνιών αποκλειστικής αγοράς της είναι απαραίτητη για να προσδιορίσει την ύπαρξη εμμέσων ενισχύσεων υπέρ των εταιριών καυσίμων.

73 Τέλος, γενικότερα, η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η έλλειψη των πληροφοριών που ζήτησε η Επιτροπή δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον φόβο περί σωρεύσεως των ενισχύσεων υπέρ των οικείων πρατηρίων. Το πρατήριο αποδέκτης της ενισχύσεως δεν μπορεί σε καμία περίπτωση — είτε, δηλαδή, πρόκειται για

αιτούντα κύριο ενός μόνον πρατηρίου είτε για αιτούντα κύριο πλειόνων — να λάβει την ενίσχυση πάνω από μία φορά. Δεδομένου ότι τηρείται η προϋπόθεση της μη σωρεύσεως, η Επιτροπή έπρεπε να μην είχε εφαρμόσει το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

74 Η Επιτροπή απαντά ότι, αν η απόφαση περιέχει ανακρίβειες, αυτές οφείλονται στις ανακριβείς ή ελλιπείς πληροφορίες που παρέσχον οι ολλανδικές αρχές. Ειδικότερα ως προς τα πρατήρια αριθ. 297, 372 και 433, επισημαίνει ότι το τελευταίο δεν αναφέρεται στο άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της αποφάσεώς της, αλλά στο άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, στοχείο β', ως «αμιγώς» Co/Co. Ως προς τα άλλα δύο πρατήρια, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν έλαβε σχετικές πληροφορίες, τουλάχιστον εντός της ταχθείσας για τον σκοπό αυτό προθεσμίας.

75 Κατά την Επιτροπή, δεν εναπόκειται στα κράτη μέλη, αλλά στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της διακριτικής της ευχέρειας, να εκτιμά αν οι ζητούμενες πληροφορίες είναι σχετικές ή όχι. Εν πάση περιπτώσει, οι συμφωνίες αποκλειστικής αγοράς, που δύνανται να περιέχουν ρήτρα διαχειρίσεως των τιμών, ήταν σχετικές δεδομένου ότι η εφαρμογή τους μπορούσε να δημιουργήσει σώρευση.

76 Συναφώς, όπως υπομνήστηκε με τη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως, η νομιμότητα μιας αποφάσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των στοιχείων που η Επιτροπή διέθετε όταν έλαβε την εν λόγω απόφαση. Συνεπώς, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα τέτοιας αποφάσεως, να χρησιμοποιήσει στοιχεία που παρέλειψε να θέσει υπόψη της Επιτροπής κατά τη διοικητική διαδικασία (βλ. αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92 έως C-280/92, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4103, σκέψη 31). Το ίδιο ισχύει, κατά μείζονα λόγο, όταν το κράτος μέλος αρνήθηκε να απαντήσει σε ρητή αίτηση πληροφοριών της Επιτροπής (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Γαλλία κατά Επιτροπής, σκέψεις 36 και 37).

77 Εν προκειμένω, από το σημείο 64 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής προκύπτει ότι καμία πληροφορία δεν παρασχέθηκε στην Επιτροπή ως προς 59 πρατήρια και ότι της παρασχέθηκαν ελλιπείς πληροφορίες ως προς 191 πρατήρια. Στο σημείο αυτό, η Επιτροπή εκθέτει τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι οι παρασχεθείσες πληροφορίες ήταν ελλιπείς, ως εξής:

«[...] οι πληροφορίες είναι ελλιπείς όταν ένα πρατήριο καυσίμων έχει απλώς συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο του Senter [οργανισμού ελέγχου] χωρίς να διαβιβάσει αντίγραφο των συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας τις οποίες έχει συνάψει. Έτσι οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο δεν τεκμηριώνονται με αποδεικτικά στοιχεία. Ορισμένα πρατήρια καυσίμων κατατάσσουν, λόγου χάρη, εαυτά σε μια από τις τρεις κατηγορίες Do/Do, Co/Do ή Co/Co, χωρίς να παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία που να τεκμηριώνουν την εν λόγω κατάταξη. Άλλα πρατήρια ισχυρίζονται ότι είναι ανεξάρτητα χωρίς να το τεκμηριώνουν».

78 Εκτός από τρία πρατήρια, για τα οποία, εντούτοις, δεν αποδείχθηκε το σφάλμα που καταλογίζεται στην Επιτροπή, η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε ότι δεν απάντησε στις αιτήσεις για πληροφορίες που της απηύθυνε η Επιτροπή.

79 Όμως, οι πληροφορίες και τα δικαιολογητικά στοιχεία που ζήτησε η Επιτροπή, σχετικά με τη διάρθρωση της ιδιοκτησίας των επιδίκων πρατηρίων (Do/Do, Co/Do ή Co/Co) ή σχετικά με την ύπαρξη ή όχι ρητρών διαχειρίσεως των τιμών στις συμφωνίες αποκλειστικής αγοράς, ήταν απαραίτητες για να προσδιορισθούν οι πραγματικοί αποδέκτες των ενισχύσεων και, συνεπώς, για να επαληθευθεί η απουσία απαγορευμένης από την ανακοίνωση σωρεύσεως των ενισχύσεων.

80 Συνεπώς, η Επιτροπή, διαπιστώνοντας ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στα πρατήρια, για τα οποία δεν είχε λάβει πληροφορίες ή δεν είχε λάβει επαρκείς πλη-

ροφορίες, δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του κανόνα de minimis, δεν παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως ούτε υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως. Ο λόγος ακυρώσεως σχετικά με τις συνέπειες της απουσίας ή της ανεπάρκειας των πληροφοριών που παρασχέθηκαν από το κράτος μέλος πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί της μη λήψεως υπόψη του στόχου της προστασίας του περιβάλλοντος

81 Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή, αγνοώντας, κατά την εκτίμηση του συμβατού των επίδικων μέτρων με την κοινή αγορά, τον στόχο της προστασίας του περιβάλλοντος που επιδιώκει ο εθνικός νομοθέτης, παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης και την υποχρέωση αιτιολογήσεως.

82 Τονίζει ότι η από 1ης Ιουλίου 1997 αύξηση των ολλανδικών ειδικών φόρων καταναλώσεως σκοπούσε στον περιορισμό της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων, των συμφορήσεων και των εκπομπών που προκαλεί η κυκλοφορία των αυτοκινήτων.

83 Η προσωρινή ρύθμιση είχε ακριβώς ως αντικείμενο να μειώσει κατά το δυνατόν τα ζημιογόνα αποτελέσματα της αυξήσεως αυτής επί της ανταγωνιστικότητας των επιχειρηματιών των πρατηρίων. Όμως, σύμφωνα με τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η πολιτική ανταγωνισμού της Κοινότητας (βλ. συναφώς, την XXIIη Έκθεση για την πολιτική του ανταγωνισμού, 1992, σημείο 451), μια ενίσχυση μπορεί να είναι συμβατή με την κοινή αγορά όταν σκοπεί να αποτρέψει τη μεγάλη μείωση της ανταγωνιστικότητας που υφίστανται ορισμένες επιχειρήσεις συνεπεία της εφαρμογής εθνικών μέτρων για την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος και την εξοικονόμηση ενέργειας.

84 Συναφώς, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η αύξηση των ολλανδικών ειδικών φόρων καταναλώσεως δικαιολογούνταν πραγματικά από περιβαλλοντικούς σκοπούς, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν παρέθεσε τέτοιες σκέψεις κατά τη διοικητική διαδικασία, οπότε δεν μπορεί να προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να εξετάσει τον σκοπό της προστασίας του περιβάλλοντος στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του συμβατού των επιδίκων μέτρων με το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Όπως τονίστηκε ήδη με τις σκέψεις 49 και 76 της παρούσας αποφάσεως, η νομιμότητα της αποφάσεως που έλαβε η Επιτροπή στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, ιδίως ως προς την υποχρέωση αιτιολογήσεως, πρέπει να εκτιμηθεί βάσει των στοιχείων που παρέσχε το κράτος μέλος όταν ελήφθη η εν λόγω απόφαση.

85 Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από τη μη λήψη υπόψη του στόχου της προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αναζητήσεως των ενισχύσεων

86 Η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η υποχρέωση αναζητήσεως των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν αντιβαίνει προς το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τον κανόνα de minimis, τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχειρίσεως και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, την απαίτηση επαρκούς εξειδικεύσεως της αποφάσεως που απορρέει από το άρθρο 189 της Συνθήκης, καθώς και την υποχρέωση αιτιολογήσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης.

87 Η απόφαση της Επιτροπής δεν επιτρέπει να προσδιορισθούν επακριβώς τα ποσά που πρέπει να αναζητηθούν ούτε τα πρόσωπα από τα οποία πρέπει αυτά να αναζητηθούν. Ουδέποτε θα ήταν δυνατόν να προσδιορισθούν τα εν λόγω ποσά διότι θα ήταν αδύνατον να εκτιμηθεί η έκπτωση στη λιανική τιμή που θα είχε αναλάβει η

εταιρία καυσίμων αν δεν είχε χορηγηθεί καμία ενίσχυση βάσει της προσωρινής ρυθμίσεως.

88 Η Ολλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι η Επιτροπή γνώριζε από τις 18 Αυγούστου 1997 — ημερομηνία καταχωρίσεως του εγγράφου περί της υπό όρους ανακοινώσεως — περί της υπάρξεως της προσωρινής ρυθμίσεως, της ενάρξεώς της ισχύος της από 1ης Ιουλίου 1997, καθώς και της θέσεως των ολλανδικών αρχών ότι τα μέτρα ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της ανακοινώσεως. Αν η Επιτροπή εκτιμούσε ότι αυτό δεν συνέτρεχε και ότι, ομοίως προς το καθεστώς των ενισχύσεων ανά πρατήριο, το οποίο προτεινόταν με το σχέδιο τροποποιήσεως της προσωρινής ρυθμίσεως, το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο της υπό όρους ανακοινώσεως, η ήδη ισχύουσα νομοθεσία έπρεπε να είχε υποβληθεί στην εκτίμησή της βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, παρά την ανακοίνωση, εναπέκειτο σ' αυτή να ενημερώσει σχετικώς, αμέσως και σαφώς τις ολλανδικές αρχές, λαμβανομένης υπόψη της υποχρεώσεως ειλικρινούς συνεργασίας με τις εθνικές αρχές που η Επιτροπή υπέχει από το άρθρο 5 της Συνθήκης.

89 Συναφώς, το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ορίζει ότι, αν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι ενίσχυση που χορηγείται από κράτος μέλος ή μέσω κρατικών πόρων είναι ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά, αποφασίζει ότι το οικείο κράτος οφείλει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει εντός προθεσμίας που αυτή τάσσει. Η υποχρέωση του κράτους να καταργήσει την ενίσχυση την οποία η Επιτροπή έκρινε ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά σκοπεί, κατά πάγια νομολογία, στην επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση (βλ. την απόφαση της 4ης Απριλίου 1995, C-350/93, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1995, σ. I-699, σκέψη 21).

90 Σε περίπτωση απουσίας σχετικών κοινοτικών ρυθμίσεων, η αναζήτηση ενισχύσεως που έχει κηρυχθεί ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, εφόσον αυτές δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη την αναζήτηση που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο και δεν προσβάλλουν την αρχή της ισοδυναμίας σε σχέση με τις διαδικασίες που σκοπούν στην επίλυση διαφορών του ίδιου είδους, αλλά σε αμιγώς εθνικό επίπεδο (βλ. αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 1983, 205/82 έως 215/82, Deutsche Milchkontor

κ.λπ., Συλλογή 1983, σ. 2633, σκέψη 19, και της 2ας Φεβρουαρίου 1989, 94/87, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1989, σ. 175, σκέψη 12).

91 Επιβάλλεται να προστεθεί ότι η υποχρέωση για ένα κράτος μέλος να υπολογίζει επακριβώς το ποσό των ενισχύσεων που πρέπει να αναζητηθούν, ιδίως όταν, όπως εν προκειμένω, και επί μεγάλου αριθμού πρατηρίων, ο υπολογισμός αυτός εξαρτάται από πληροφορίες που αυτό δεν προσκόμισε στην Επιτροπή, εγγράφεται στο ευρύτερο πλαίσιο της υποχρεώσεως ειλικρινούς συνεργασίας που συνδέει αμοιβαίως την Επιτροπή και τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

92 Όσον αφορά την αβεβαιότητα ως προς την ταυτότητα των αποδεκτών των εντολών αναζητήσεως, επιβάλλεται η επισήμανση ότι από την απόφασή της, ιδίως το σημείο 74 των αιτιολογικών σκέψεων, προκύπτει σαφώς ότι οι εν λόγω ενισχύσεις πρέπει να αναζητηθούν από τις επιχειρήσεις που υπήρξαν πραγματικοί αποδέκτες. Όπως υπομνήσθηκε με τη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως, αν η Ολλανδική Κυβέρνηση είχε σοβαρές αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αυτό, μπορούσε και ακόμη μπορεί, όπως κάθε κράτος μέλος που, κατά την εκτέλεση εντολής αναζητήσεως, συναντά απρόβλεπτες δυσχέρειες, να υποβάλει τις εν λόγω δυσχέρειες στην εκτίμηση της Επιτροπής, προκειμένου να τις υπερπηδήσει σύμφωνα προς την αρχή της ειλικρινούς συνεργασίας και τον πλήρη σεβασμό των σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις διατάξεων της Συνθήκης. Αυτό το διάβημα επιβαλλόταν κατά μείζονα λόγο από το γεγονός ότι η αβεβαιότητα ως προς μεγάλο αριθμό αποδεκτών των εντολών αναζητήσεως οφειλόταν στην ανεπάρκεια των πληροφοριών που είχαν παρασχεθεί στην Επιτροπή.

93 Τέλος, από το σημείο 1 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε ζητήσει, από τις 22 Σεπτεμβρίου 1997, δηλαδή ένα μήνα μετά την υπό όρους ανακοίνωση, από τις ολλανδικές αρχές συμπληρωματικές πληροφορίες για να μπορέσει να εκτιμήσει αν η προσωρινή ρύθμιση και το σχέδιο τροποποιήσεώς της πληρούσαν τους όρους της ανακοινώσεως. Μετά από επανειλημμένα έγγραφα οχλήσεως της Επιτροπής και αιτήσεις παρατάσεως της προθεσμίας εκ μέρους της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης (βλ. σημείο 2 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής).

94 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι καθυστέρησε να κινήσει τη διαδικασία έρευνας και τη λήψη της αποφάσεως. Συναφώς, επιβάλλεται να προστεθεί ότι η Επιτροπή, με την απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας, διατύπωσε τις αμφιβολίες της σχετικά με την εφαρμογή της ανακοινώσεως στην προσωρινή ρύθμιση ως προς ορισμένες κατηγορίες πρατηρίων και υπενθύμισε ότι οι παράνομες ενισχύσεις έπρεπε να αναζητηθούν. Έτσι, ούτε οι αιτιάσεις που αντλούνται από την παραβίαση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης είναι βάσιμες.

95 Επομένως, ο τελευταίος λόγος ακυρώσεως της Ολλανδικής Κυβερνήσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

96 Δεδομένου ότι κανένας από τους λόγους ακυρώσεως που προέβαλε η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν κρίθηκε βάσιμος, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

97 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του Βασιλείου των Κάτω Χωρών και αυτό ηττήθηκε, πρέπει το κράτος μέλος αυτό να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει το Βασίλειο των Κάτω Χωρών στα δικαστικά έξοδα.

von Bahr Edward Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Ιουνίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

P. Jann